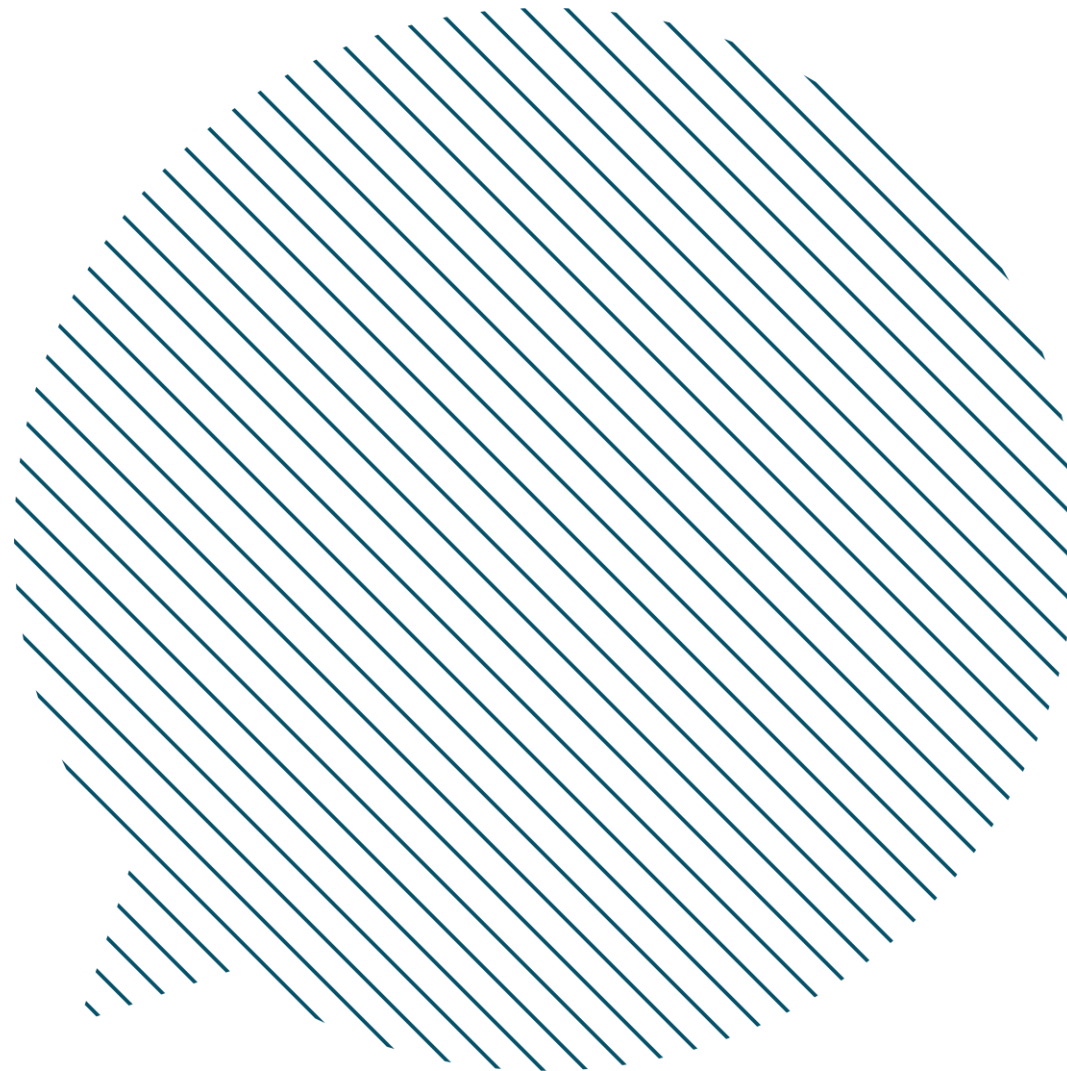

Strukturelle virkemidler i forebygging

Jakob Linhave Avdelingsdirektør

Forebygging

- **Primærforebygging:** målet er å oppnå god helseatferd, være frisk og unngå sykdom og skade
- **Sekundærforebygging:** målet er å forebygge tilbakefall og holde seg frisk
- **Tertiærforebygging:** målet er å lære å leve med problemet, men hindre at det blir verre

St.meld.47; Samhandlingsreformen

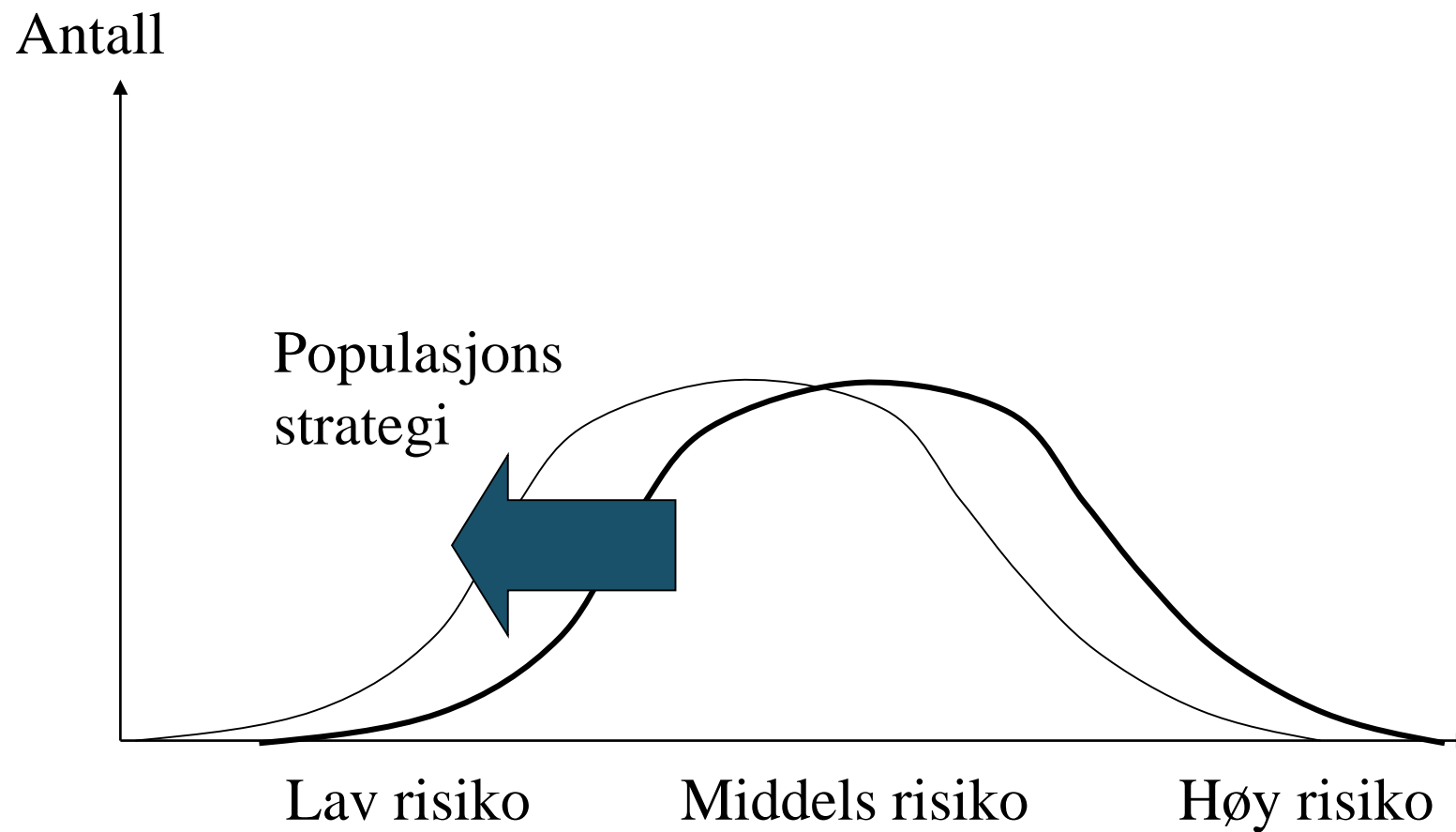
Forebygging

- **Universell forebygging** er tiltak rettet mot alle.
- **Selektiv forebygging** er tiltak som bare rettes mot risikogrupper.
- Ved **indikativ forebygging** er intervensjonene rettet mot personer som viser tegn til å utvikle en sykdom/lidelse, men som ikke oppfyller diagnostiske kriterier for en lidelse

Sammensatt og helhetlig innsats

- Befolkningsrettede tiltak når alle grupper. Målet er å påvirke risikofaktorer for høy forekomst av sykdom, ikke individuell sykdom. Fra lovgivning til informasjonskampanjer.
- Strukturelle virkemidler- lover, tilgjengelighet, priser/avgifter
- Pedagogiske virkemidler- Kampanjer og bildeadvarsler på pakkene

Populasjons-strategi: Påvirke alle

Kombinasjonen av tiltak virker

- Strukturelle virkemidler

- Reklameforbud, avgifter, Røykeloven, begrense tilgjengelighet/ bildeadvarsler

- + Kampanjer

- Femårsplan for massemediekampanjer

- + Forebyggende

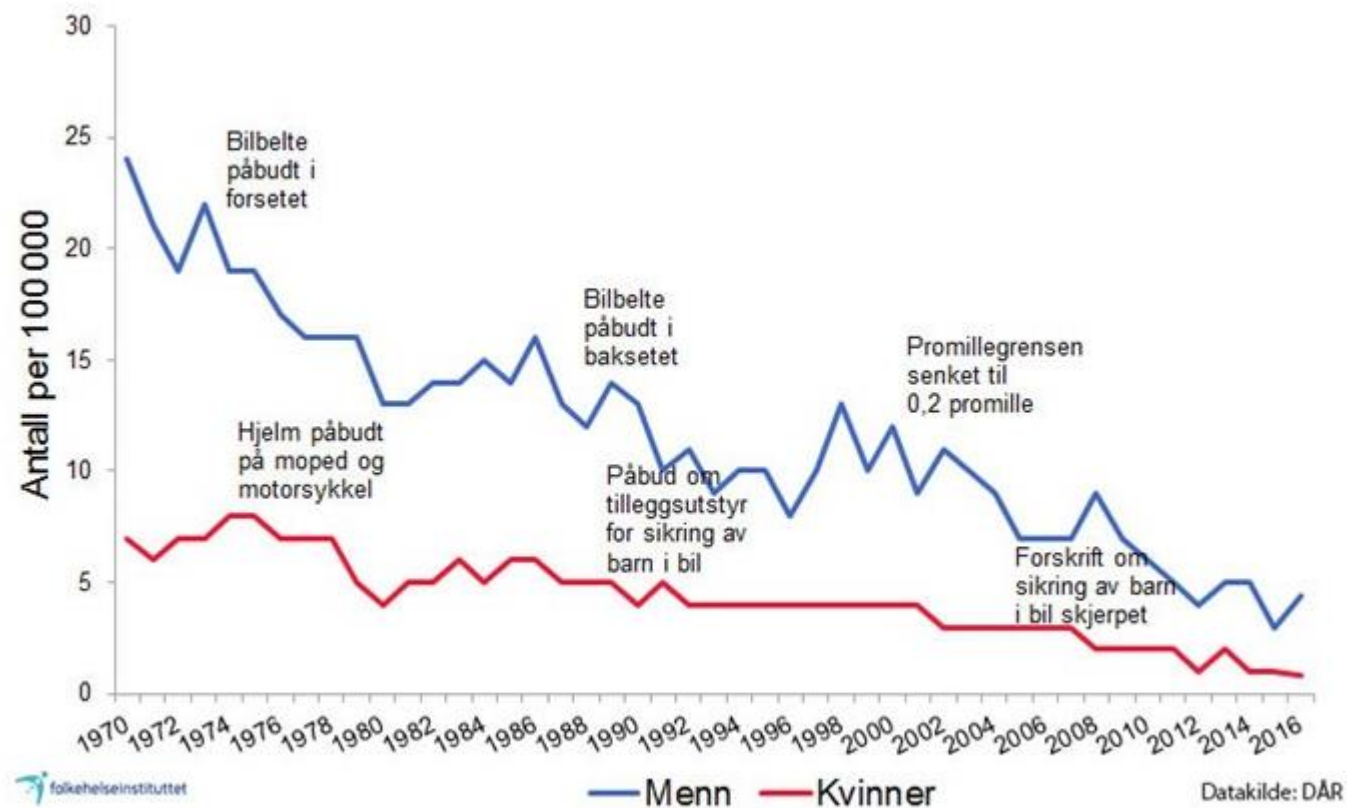
- Eks skoleprogrammet Fri (www.fristedet.no)

- + Tobakksavvenning

- Veiledning + medikamentell støtte virker best.
- Røyketelefonen, slutta.no, frisklivssentraler, fastleger etc

Utviklingen i antall trafikkdrepte *(Kilde: Statens vegvesen/SBB)*

Oppsummering NICE (1)

National Institute of Clinical Excellence (NICE) har gjennomført en omfattende litteraturstudie av *intervensjoner* i det fysiske miljøet med sikte på økt fysisk aktivitet. NICE konkludere med at følgende tiltak har god/tilstrekkelig evidens for å implementeres:

- å innføre **fartsdempende tiltak** for biltrafikken (for eksempel fartshumper, innsnevring av veier, opphevede overgangsfelt på steder der ubeskyttede trafikkkanter må krysse vegbanen, rundkjøringer) leder til økt fotgjengertrafikk, mer sykling og mer lek ute blant barn. Samtidig minsker trafikkulykkene og andelen skadde kraftig
- å anlegge **gang- og sykkelstier** og **veier** som stimulerer til et mangfold av muligheter til bevegelse
- å **stenge bolig-gater for gjennomfartstrafikk** og/eller å minske trafikkvolumene leder til at flere går og antagelig også økt sykling

(National Institute for Health and Clinical Excellence (NICE). Guidance on the promotion and creation of physical environments that support increased levels of physical activity. Public health guidance, PH8 - Issued: London, January 2008.)

Oppsummering NICE (2)

forts

- å anlegge **bilfri infrastruktur** for sykling i tettsteder og på landsbygda leder til økt sykling og en kraftig reduksjon av trafikkulykker og andelen trafikkskadde
- å utforme **sikre og trygge skoleveger** for barn leder til mer gange og sykling til og fra skolen
- å forandre struktur og miljø i tilknytning til gatenettet (for eksempel innføre **gågater**, «**den trygge gaten**», gi mer plass til fotgjengere, å etablere mer grøntareal på bekostning av vegareal) leder til at flere går og mer uteopphold blant barn
- å **fornye og utvikle parker** og grøntområder leder til at flere går og økt bevissthet blant innbyggerne om parken som et velegnet sted for mosjon og rekreasjon
- å utvikle **skolegårdenes funksjonalitet** og attraktivitet (for eksempel ved å male ruter og mønstre på asfalten) gir økt fysisk aktivitet i friminuttene på kort sikt

(National Institute for Health and Clinical Excellence (NICE). Guidance on the promotion and creation of physical environments that support increased levels of physical activity. Public health guidance, PH8 - Issued: London, January 2008.)

Bilfritt byliv Oslo

<https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/slik-bygger-vi-oslo/bilfritt-byliv/#gr>

Et eksempel fra Amerika

- Veier stenges av for biltrafikk en dag i uken
- 97 byer i 15 land i Nord- og Sør Amerika

Geographic location of Ciclovía programs

(Sarmiento, Torres, Jacoby et al Journal of Physical Activity & Health, 2010)

Daglig fysisk aktivitet i skolen

Vedtak Stortinget nov 2017

Stortinget har behandlet et representantforslag fra Senterpartiet om å be regjeringen fremme en sak for Stortinget om en ordning som sikrer elever på 1.-10. trinn minst én time fysisk aktivitet hver dag innenfor dagens timetall. Forslaget ble vedtatt, med støtte fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti. Et forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre om å be regjeringen fremme en sak om hvordan man kan legge til rette for i snitt én time fysisk aktivitet daglig, innenfor dagens rammetimetall, for elever på 1.-10. trinn - fikk ikke flertall.

Strukturelle virkemidler Ernæring

- **Regelverk**
 - Matinformasjonsforordningen
 - Nøkkelhulls forskrift
- **Prispolitikk som fremmer sunne matvalg**
 - Sukkeravgifter (3)
 - Skolefrukt og skolemelk (subsidiert abonnementsordninger)
- **Samarbeidsavtale mellom myndighet og matvarebransje**
 - Intensjonsavtale
 - Saltpartnerskapet
- **Anbefalinger/ retningslinjer (normative)**
- **Tilgjengelighet av sunne matvarer og produktplassering (fysisk)**

